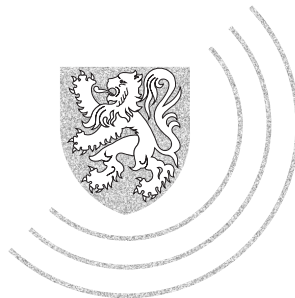

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2003-2004

9 december 2003

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

**– van de heren Luc Van den Brande, Eric Van Rompuy, Ludwig Caluwé en
Johan Sauwens en mevrouw Brigitte Grouwels –**

**betreffende het ontbreken van een Vlaams programma staatshervorming
in het federaal regeerakkoord van 8 juli 2003
en de daaruit volgende noodzaak om een dialoog van gemeenschap
tot gemeenschap tot stand te brengen**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken
uitgebracht door de heer Leo Peeters**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Norbert De Batselier.

Vaste leden :

de heer Ludwig Caluwé, mevrouw Brigitte Grouwels, de heer Mark Van der Poorten, mevrouw Mieke Van Hecke ;
de heren André Denys, Guy Sols, Francis Vermeiren, Paul Wille ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Joris Van Hauthem, Karim Van Overmeire ;

de heren Norbert De Batselier, Leo Peeters ;

de heer Jos Geysels ;

de heer Herman Lauwers.

Plaatsvervangers :

de heren Boudewijn Laloo, Luc Van den Brande, Eric Van Rompuy, Jan Verfaillie ;

de heren Louis Bril, Frans De Cock, Gilbert Van Baelen, Bob Verstraete ;

de heren Herman De Reuse, Felix Strackx, Miel Verrijken ;

de heren Bruno Tobback, Dany Vandenbossche ;

de heer Dirk Holemans ;

de heer Etienne Van Vaerenbergh.

Zie :

1791 (2002-2003)

- Nr. 1 : Voorstel van resolutie

- Nrs. 2 en 3 : Amendementen

INHOUD

	Blz.
I. Inleidende uiteenzetting door de heer Luc Van den Brande, mede-indiener.	4
II. Bespreking	6
II.1. Tussenkomsst van de heer Joris Van Hauthem	6
II.2. Tussenkomsst van de heer André Denys	7
II.3. Tussenkomsst van de heer Luc Van den Brande	8
II.4. Tussenkomsst van de heer Bart Somers, minister-president van de Vlaamse regering	9
III. Amendementen en subamendementen	11
IV. Eindstemming	12
Tekst aangenomen door de Commissie	13

DAMES EN HEREN,

De Commissie voor Institutionele en Bestuurlijke Hervorming en Ambtenarenzaken besprak op 21 oktober, 4, 18 en 25 november en 2 december 2003 het voorstel van resolutie betreffende het ontbreken van een Vlaams programma staats hervorming in het federaal regeerakkoord van 8 juli 2003 en de daaruit volgende noodzaak om een dialoog van gemeenschap tot gemeenschap tot stand te brengen.

I. Inleidende uiteenzetting door de heer Luc Van den Brande, mede-indiener

Volgens de heer *Luc Van den Brande* verwoordt de titel van het voorliggende voorstel van resolutie de essentie van wat de indieners voorstellen : aangezien een Vlaams programma staats hervorming in het federaal regeerakkoord ontbreekt, is het noodzakelijk om een dialoog van gemeenschap tot gemeenschap tot stand te brengen.

Het federaal regeerakkoord is geen goed regeerakkoord voor de Vlamingen. Het negeert de in het Vlaams Parlement gestemde resoluties en ingenomen gemeenschappelijke standpunten, en biedt geen enkele concrete waarborg voor verdere stappen naar meer Vlaamse bevoegdheden. Alle belangrijke Vlaamse eisen worden opzijgeschoven. De nieuwe aanpak van de meerderheid bestaat er blijkbaar in dat men overeenkomt om overeen te komen of om niet overeen te komen. Men komt dus sowieso overeen, niet in de realiteit, maar wel in de perceptie.

Om opnieuw een federale regering te kunnen vormen, heeft de heer Verhofstadt de politieke deal gesloten dat men inzake staats hervorming geen enkele ernstige stap vooruit zou zetten. In de pers is de heer Di Rupo daarover heel duidelijk : zijn engagement gaat niet verder dan de uitvoering van wat is afgesproken in het regeerakkoord. Hij ziet geen ruimte voor een verdere staats hervorming.

In het regeerakkoord staat dat een forum zal worden opgericht. Dat doet denken aan de Costa, die geen enkel resultaat heeft opgeleverd en vooral een schijnvertoning was, die om de zes maanden werd opgevoerd. Wie daar niet bij aanwezig was, heeft niets gemist en heeft zijn tijd ongetwijfeld nuttiger besteed. Wat opvalt, is dat de agenda van het forum wordt bepaald door het politieke akkoord van 26 april 2002 over de kies hervorming. Dat is een belangrijk politiek feit. Volgens dat akkoord wordt de Senaat vervangen door een paritaire assemblee, zal er worden gesleuteld aan de ver-

dragsrechtelijke bevoegdheid van het Vlaams Parlement, en wordt constitutionele autonomie verleend aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een nieuw artikel 195 GW zal een herziening à la carte van de Grondwet mogelijk maken, en de federale en regionale verkiezingen zullen gelijktijdig worden georganiseerd.

Wordt het overigens geen tijd dat men duidelijk aangeeft volgens welke spelregels de regionale verkiezingen van 2004 zullen verlopen ? Dat is toch de logica zelf in een democratie ! Of wil men misschien, om een vernietiging door het Arbitragehof te ontlopen, opnieuw zo lang mogelijk wachten met een kies hervorming ?

Het forum wil ook nog het volgende realiseren : het toekennen van bijkomende middelen aan het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het overhevelen van de bevoegdheid inzake verkeersveiligheid en sommige onderdelen van ontwikkelingssamenwerking. Met betrekking tot ontwikkelingssamenwerking wijst de spreker erop dat de daartoe opgerichte bijzondere werkgroep voor het einde van het jaar tot conclusies moet komen. Indien dat niet lukt, is er immers geen juridisch draagvlak meer voor de in de bijzondere wet opgenomen constructie. Er dreigt dan een institutioneel-juridisch probleem te ontstaan. De essentie is echter dat het federaal regeerakkoord geen enkel concreet engagement bevat.

Met de goedkeuring van de vijf resoluties, die volgde op 33 hoorzittingen met 115 personen en instellingen, kwam in 1999 in het Vlaams Parlement een draagvlak tot stand om gemeenschappelijk een en ander te realiseren. Het minste wat men kon verwachten, is dat er, met het oog op de uitvoering van die vijf resoluties, essentiële stappen zouden worden gezet. De heer Dewael, voormalig minister-president, beweerde zelfs dat hij naar de federale regering overstapte om de Vlaamse belangen beter te kunnen dienen. Hij voegde daaraan toe dat men in Vlaanderen wel over autonomie kan praten, maar dat men ze op federaal niveau effectief kan realiseren. Daar is tot op heden nochtans weinig van terechtgekomen. Uiteraard was dat slechts de officiële reden van zijn vertrek. De waarheid ligt elders : de echte reden van zijn vertrek is het volledig ontsporen van de Vlaamse begroting, of de wetenschap dat hij een aantal zaken niet kan waarmaken. Bovendien maakte de heer Dewael met zijn overstap ook nog eens duidelijk dat het Vlaamse beleidsniveau eigenlijk maar een niveau van uitvoering en onderaanneming is, hoewel de Europese Conventie en de Intergouvernementele Conferentie die stelling verwerpen en de regionale en lo-

kale overheden beschouwen als partners in het bestuur.

Het federaal regeerakkoord is ook in strijd met de resolutie die de meerderheidspartijen in het Vlaams Parlement goedkeurden op 12 februari 2003. Die resolutie bepaalt dat bij de federale regeringsonderhandelingen werk moest worden gemaakt van meer coherente bevoegdheidspakketten, meer financiële en fiscale verantwoordelijkheid voor de gemeenschappen en gewesten, transparante solidariteitsmechanismen en een uitbreiding van de constitutionele autonomie. Die vier essentiële punten wou men in elk geval verwezenlijkt zien. De krachtlijnen van een volgende staatshervorming moesten worden opgenomen in het regeerakkoord. Dat is echter absoluut niet het geval: er staat nog minder in het regeerakkoord dan de drie valiezen van de heer Michel uit de eerste regering-Verhofstadt. Behalve een overlegfunctie voor het Overlegcomité en de oprichting van een forum is niets voorzien. Dat is toch een zeer merkwaardige benadering vanwege een meerderheid die beweert dat er heel wat zou worden verwezenlijkt, en dat men op Vlaams en federaal vlak dezelfde houding zou aannemen. Als er helemaal geen houding wordt aangenomen, op geen van beide niveaus, is het natuurlijk niet moeilijk om zich aan die regel te houden.

Volgens het Vlaamse regeerakkoord zouden een aantal communautaire dossiers een oplossing krijgen in de eerste helft van de Vlaamse legislatuur. Aangezien die legislatuur langer loopt dan de federale, zou men, via een koppeling met het nieuwe federale regeerakkoord van 2003, de essentiële vraagstukken perfect kunnen oplossen tussen 2003 en 2004. Dat klonk aannemelijk, maar het bleek niet meer dan 'window dressing' te zijn: het federale noch het Vlaamse regeerakkoord leidt tot enige vooruitgang. Uiteraard kan men bij onderhandelingen niet alles bereiken wat men nastreeft, maar nu bereikt men helemaal niets.

Sommige commentatoren loven minister-president Somers omdat hij eindelijk rechtuit zou spreken over institutionele aangelegenheden. Zijn voorganger, de heer Dewael, had het niet alleen voortdurend over de uitstekend draaiende economie in Vlaanderen, "de krachtigste regio van de wereld", maar ook op institutioneel vlak zouden er fundamentele hervormingen komen. Zijn overstap naar de federale regering zou leiden tot een essentieel Vlaams luik in het regeerakkoord. De heer Somers daarentegen stelde in zijn recente Septemberverklaring, zowel inzake de economie als op institutioneel vlak, dat men maar eens moet ophouden met

het steeds maar terugkerende verhaal dat men, in tegenstelling tot de vorige bestuursperiode, in de lopende Vlaamse legislatuur enorme vooruitgang heeft geboekt, omdat er zo'n goede verstandhouding heerst met de Franstaligen. De heer Van den Brande apprecieert de eerlijkheid waarmee de minister-president aangeeft dat er wel degelijk problemen zijn, en dat het niet volstaat dat Vlamingen en Franstaligen bij elkaar op de koffie gaan. Dat leidt immers tot niets. Dat wil niet zeggen dat men moet overgaan tot een politiek van confrontatie, die overigens nooit is gevoerd, maar wel dat men een politiek moet voeren waarbij men eerlijk genoeg is om zijn standpunten uiteen te zetten.

Het zogenaamde charmeoffensief van de Vlaamse regering van de laatste vier jaar heeft geleid tot de benoeming van een Nederlandsonkundig EU-commissaris voor België, de financiering van het Franstalig onderwijs als pasmunt voor het premierschap van de heer Verhofstadt, een totaal onwerkbaar Costa, de Lambermont- en Lombardakkoorden met hun omvangrijke financieringsstromen naar Wallonië zonder bevoegdheidsoverdrachten van enige betekenis, bevoegdheidsoverdrachten die naam nauwelijks waardig, de benoeming van een-talig Franstalige rechters in Brussel, de ondertekening door Minister van Buitenlandse Zaken Michel van de Europese kaderconventie inzake de bescherming van de nationale minderheden, en voortdurende inbreuken op de Vlaamse bevoegdheden. Daarnaast proberen de Franstaligen met grote aandrang en telkens opnieuw om niet alleen de zorgverzekering, maar ook dossiers die tot onze kernbevoegdheden behoren, naar het federale niveau over te hevelen, om op die manier met federale middelen te kunnen instaan voor de financiering ervan in het Franstalige landsgedeelte. Uiteraard zijn er ook nog de federalisering van de wapenhandel, de aanpassing van de Francorchamps-wet, het dossier van de nachtvluchten en dat van de NMBS, dossiers waarin de Vlaamse belangen keer op keer werden miskend.

Men moet dringend afstand doen van het dubbele discours dat men hanteert en van de dubbele politieke moraal. Het voorliggende voorstel van resolutie werd ingediend omdat de in het federaal regeerakkoord voorziene instrumenten uiteraard tot niets zullen leiden. Sommige overwegingen zullen wellicht niet worden onderschreven door iedereen. In het beschikkend gedeelte wordt aan de Vlaamse regering gevraagd om er bij de federale regering op aan te dringen dat het forum voor de besprekingen over bevoegdheidsherschikkingen wordt omgevormd tot een echt orgaan voor de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap, overwegend sa-

mengesteld uit parlementsleden. Om tot een echte dialoog te komen, die ook daadwerkelijk tot oplossingen kan leiden, is een sterke parlementaire aanwezigheid wenselijk. Zoals het nu voorligt, wordt het forum echter een onderhandelingsorgaan op het niveau van de regeringen. Ook in het Overlegcomité is Vlaanderen maar één van de zes spelers, ook al is het paritair samengesteld tussen Vlamingen en Franstaligen.

Men zegt altijd dat er voor de regionale verkiezingen van 2004 niets kan gebeuren. Dat zou natuurlijk onbegrijpelijk en onverantwoord zijn, in het licht van wat er sinds 1999 is gerealiseerd en van de dure eden die gezworen zijn. Daarom roep ik de meerderheidsfracties op om de resolutie mee goed te keuren.

II. Bespreking

II.1. Tussenkomst van de heer Joris Van Hauthem

Volgens de heer *Joris Van Hauthem* is het voorliggende voorstel van resolutie het voorstel van de onmacht en het ongenoegen. Indien men de situatie van 1995, toen het Vlaams Parlement voor het eerst rechtstreeks werd verkozen, en die van vandaag vergelijkt, dan is het resultaat bedroevend. Ten tijde van het Sint-Michielsakkoord was de algemene teneur dat een rechtstreeks verkozen Vlaams Parlement een grote dynamiek zou te weegbrengen. Het zou de motor worden van verdere stappen in de staatshervorming en van meer Vlaamse bevoegdheden. Aangezien het niet meer zou zijn samengesteld uit kamerleden en rechtstreeks verkozen senatoren, maar zijn legitimiteit zou halen uit de rechtstreekse verkiezing door de bevolking, moest er geen verantwoording meer worden afgelegd aan het federale niveau. Wat men in het Vlaams Parlement besliste, daar zou men hoe dan ook rekening moeten mee houden, ook al kan het die beslissingen niet zelf in wetteksten gieten. Volgens toenmalig minister-president Van den Brande was de goedkeuring van de vijf resoluties van maart 1999 dan ook een democratisch feit, waar men in de Belgische context niet onderuit kon : door het rechtstreeks verkozen Vlaams Parlement op de agenda geplaatste punten, zou men niet kunnen negeren.

De realiteit van vandaag is anders. Na twee legislaturen is de aandacht voor het communautaire vraagstuk alleen maar afgenomen. Dat heeft onder meer te maken met de vaststelling dat meer en

meer Vlaamse volksvertegenwoordigers nooit in het federale parlement hebben gezeteld. Het is enigszins paradoxaal : destijds werd gepleit voor een rechtstreeks verkozen Vlaams Parlement, omwille van zijn legitimering door de bevolking en de dynamiek die daarvan zou uitgaan, maar vandaag moet men vaststellen dat de motor die het Vlaams Parlement zou zijn, zelfs niet meer sputtert, maar helemaal stilvalt. Vele Vlaamse volksvertegenwoordigers bedoelen het wel goed, maar hebben geen ervaring met of interesse in de communautaire problematiek.

Van de vijf resoluties van 1999 werd uiteindelijk niet veel opgenomen in het Vlaamse regeerakkoord. Essentiële punten zoals de personen- en vennootschapsbelasting en de financiering van de kinderbijslag en gezondheidszorg ontbreken, omdat één partij dat zo wou, en daarvoor verwees naar haar niet-goedkeuring van de resoluties op dat vlak. Nochtans mag men ervan uitgaan dat men zich moet neerleggen bij wat een meerderheid van het Parlement beslist. Als men de vijf resoluties en het Vlaamse regeerakkoord alleen nog maar op financieel vlak vergelijkt met de uiteindelijke staats-hervorming die erop is gevolgd, moet men vaststellen dat van de 700 miljard oude Belgische franken die zouden worden overgeheveld, er maar 7 miljard effectief is overgedragen. Dat is amper 1 procent. Ook bij de laatste staats-hervorming is dus weer hetzelfde stramien gevolgd : deels uitgeholde bevoegdheden worden overgeheveld naar alle deelstaten, in ruil voor nieuwe transfers naar de Franse Gemeenschap en ten koste van de Brusselse Vlaming. Hierin is de Vlaamse regering tekortgeschoten.

Het toppunt van cynisme was de Driekoningennota van de heer Dewael en de in elkaar geflanste resolutie van 12 februari 2003. In die resolutie worden vier prioriteiten naar voor geschoven waar niemand tegen kan zijn. Zij bevatte echter geen enkel concreet punt, en men vroeg zelfs niet meer om de staatshervorming te onderhandelen bij de regeeringsvorming na de federale verkiezingen van 2003. De algemene malaise werd verpersoonlijkt door de heer Dewael, die stelde dat hij weliswaar als VLD'er zou deelnemen aan de federale regeeringsonderhandelingen, maar dat hij als Vlaams minister-president ook de Vlaamse belangen zou verdedigen. Als men dan ziet wat er effectief in het regeerakkoord is opgenomen, is dat om te wenen. De Franstalige eisen werden in Kamer en Senaat op twee weken tijd in een bijzondere wet gegoten. Al de rest werd doorverwezen naar een forum.

Vorige week ondervroeg de spreker de heer Dewael, die nu federaal Minister van Binnenlandse Zaken is, over de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Dat is een klein, maar typerend dossier. Volgend jaar wordt de dertigste verjaardag gevierd van de eis tot splitsing, destijds een eis van de Vlaamse Beweging, maar in de loop der jaren overgenomen door alle Vlaamse partijen, het Vlaams Parlement, de Vlaamse regering, de provincieraad en de bestendige deputatie van de provincie Vlaams-Brabant. Die eis stond dus ook in het regeerakkoord van de heer Dewael. De vraag van de heer Van Hauthem luidde of men de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde niet als testcase kan doorvoeren bij de Europese verkiezingen van juni 2004. Volgens minister Dewael kan daar echter geen sprake van zijn, en moet dat dossier worden besproken op het forum. Op de vraag naar de stand van zaken met betrekking tot dat forum en wanneer het bijeenkomt, is het antwoord “dat men dat wel zal zien”.

Het Vlaams Parlement is dus terug naar af gestuurd. Nauwelijks acht jaar na de eerste rechtstreekse verkiezing van het Vlaams Parlement, dat met hoge verwachtingen van start ging, is het resultaat een stevige kater. Bij gebrek aan de nodige politieke wil, kan men een democratisch feit dus met gemak naast zich neerleggen.

Met het voorliggende voorstel van resolutie willen de indieners de problematiek nog eens op de agenda plaatsen en erop wijzen dat bestuurlijke hervormingen meer inhouden dan de hervormingen an sich. Blijkbaar bestaat er echter maar weinig aandacht voor, en laat het Vlaams Parlement zijn agenda mee bepalen door wat zich afspeelt op het federale niveau.

II.2. Tussenkoms van de heer André Denys

De heer *André Denys* erkent dat er vandaag minder belangstelling is voor de communautaire problematiek dan enkele jaren geleden. Dat brengt wel mee dat de debatten minder polemisch zijn, en dat men in zijn tussenkomsen eerlijker zijn mening geeft. Dat is een goede zaak. De spreker sluit zich in grote mate aan bij de vorige twee sprekers : de verminderde belangstelling voor het dossier heeft inderdaad gedeeltelijk te maken met de nieuwe generatie volksvertegenwoordigers. Die verminderde aandacht is er overigens niet alleen bij de politici, maar ook bij de bevolking.

Mevrouw *Mieke Van Hecke* verklaart dat ook zij pas na verloop van tijd geïnteresseerd was in com-

munautaire dossiers. Het valt haar wel op dat jongere politici misschien wel minder voeling hebben met de algemene problematiek, maar wel open staan voor veranderingen wanneer ze in hun eigen domein worden geconfronteerd met problemen zoals onvolledige bevoegdheden.

De heer *André Denys* benadrukt dat hij niet pleit voor een verminderde aandacht, maar alleen vaststelt dat jongere volksvertegenwoordigers en de jeugd in het algemeen minder oog hebben voor de staatshervorming.

Het Vlaams Parlement mag zijn eigen mogelijkheden ook niet overschatten. Zo werd naar aanleiding van de bespreking van de vijf resoluties van 1999 een vrij grote inhoudelijke consensus bereikt, maar was het onduidelijk welke strategie moest worden gevolgd om de verwezenlijking van de erin opgenomen eisen af te dwingen.

Volgens de heer *Joris Van Hauthem* was het de bedoeling dat de vijf resoluties een engagement inhielden voor de fracties en de politieke partijen. Ook op dat vlak kwam het parlement van een kale reis thuis.

De heer *André Denys* wijst erop dat sommigen voorstelden om een staatshervorming af te spreken bij de federale regeringsonderhandelingen, terwijl anderen van mening waren dat men op dat ogenblik de bevolking onvoldoende kan motiveren om heel lang te moeten wachten op een regeerakkoord. Ook hij is van mening dat er geen draagvlak is om daar op dat ogenblik over te onderhandelen.

De heer *Luc Van den Brande* meent zich nochtans te herinneren dat de heer Denys altijd van mening was dat communautaire afspraken bij de federale regeringsvorming moeten worden gemaakt. In 1991 werd een uitstekende methode gehanteerd : in het regeerakkoord werd duidelijk afgesproken over welke punten men zou discussiëren, dat de regering de motor zou zijn van de hervormingen en binnen welke termijn er een communautair akkoord moest worden afgesloten. Op één dag na werd die timing gehaald.

Volgens de heer *André Denys* hield de Lambert-hervorming wel degelijk belangrijke stappen in : een grotere fiscale autonomie en de regionalisering van landbouw, buitenlandse handel en binnenlands bestuur.

De in het meest recente federaal regeerakkoord gemaakte afspraken over de staatshervorming beantwoorden inderdaad niet aan de in februari 2003

goedgekeurde resolutie : er werden geen krachtlijnen opgenomen, en men heeft zich beperkt tot het oprichten van een forum. In dergelijk overlegorgaan resultaten boeken, zal niet eenvoudig zijn. De mate van succes zal vooral afhangen van de hardnekkigheid waarmee men zijn eisen verdedigt.

De belangrijkste vraag is dus welke strategie men moet hanteren om te komen tot verdere stappen in de staatshervorming. Iedereen weet dat die stappen noodzakelijk zijn, maar ook dat het niet gemakkelijk is om de publieke opinie daarvan te overtuigen. Daar moet men dus rekening mee houden.

De spreker is geen voorstander van een dialoog van gemeenschap tot gemeenschap, gebaseerd op parlementaire pijlers. Vanuit zijn ervaring met de Costa en de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap van begin jaren 90 stelt hij dat in dergelijk overleg nooit wordt getrancheerd, zeker niet indien de politieke zwaargewichten er niet aan deelnemen. In dat debat zijn de parlementsleden meestal geen zwaargewichten. Als men met het forum resultaten wil boeken, moeten de minister-president en de partijvoorzitters er deel van uitmaken.

Voorts vindt de heer Denys het een goede zaak dat twee topfiguren van zijn partij, de heren Dewael en De Gucht, zijn overgestapt naar het federale niveau. Zij kunnen de Vlaamse belangen beter verdedigen op dat niveau. Overigens heeft de heer Dewael als federaal Minister van Binnenlandse Zaken een grotere Vlaamse reflex dan destijds de heer Van den Brande als Minister van Arbeid en Tewerkstelling.

Volgens de heer *Luc Van den Brande* is er vandaag een gebrek aan continuïteit : men doet als het ware aan benji-springen, zowel institutioneel als mentaal. In de periode dat hij Minister van Arbeid en Tewerkstelling was, moest hij vooral werk maken van de regionalisering van de nationale sectoren en van de tewerkstellingsprogramma's. Beiden werden destijds gerealiseerd.

De heer *André Denys* meent dat de vijf resoluties van 1999 aangeven welke standpunten het Vlaams Parlement moet innemen op het forum. Daarom moet dat forum bestaan uit echte 'decision makers'. Hoewel zij ideeën kunnen aanbrengen en invloed kunnen uitoefenen, zijn de Vlaamse volksvertegenwoordigers echter niet degenen die kunnen trancheren.

Misschien zijn de resoluties van het Vlaams Parlement ook te ambitieus. Uiteraard moet men ambi-

tieus zijn, maar het is precies omdat men te grote verwachtingen koestert die men uiteindelijk niet kan realiseren, dat een malaise kan ontstaan.

Met betrekking tot de overstap van de heer Dewael naar de federale regering, stelt de heer *Joris Van Hauthem* dat de heer Dewael zijn eigen Vlaamse regeerakkoord blijkbaar zeer vlug vergeten is, en zelfs uitdrukkelijk stelt dat hij zich nu alleen nog moet houden aan het federale regeerakkoord dat hij mee heeft onderschreven. Op die manier verliest hij natuurlijk elke geloofwaardigheid.

Volgens de heer Denys mag Vlaanderen niet te ambitieus zijn. Vanuit een dergelijk uitgangspunt zal men natuurlijk geen vooruitgang boeken.

De heer *André Denys* antwoordt dat ook hij van mening is dat er nood is aan meer staatshervorming. Ook de commentatoren van de pers stellen vast dat de geesten, bijvoorbeeld op het vlak van gezondheidszorg, almaar verder scheiden. Eén van de middelen om de Franstaligen aan te zetten tot een gesprek over een verdere staatshervorming, was hun financiële situatie. Maar in de toekomst wordt het federale niveau misschien wel met financiële problemen geconfronteerd. Op dat ogenblik ontstaat een nieuwe situatie, die mogelijk tot nieuwe discussies zal leiden.

II.3. Tussenkomen van de heer *Luc Van den Brande*

De heer *Luc Van den Brande* merkt op dat het voorliggende voorstel van resolutie bijna te minimalistisch is : de indieners vragen alleen om, via een dialoog van gemeenschap tot gemeenschap, voor 1 januari 2004 te komen tot een project voor Vlaanderen en Wallonië dat leidt tot concrete voorstellen voor een verdere staatshervorming. De indieners geven niet aan tot welke voorstellen de dialoog moet leiden. Zij verwijzen dus niet naar de vijf resoluties van maart 1999 of de meerderheidsresolutie van februari 2003, maar beperken zich tot drie vragen : het opstarten van een dialoog, die niet alleen tussen regeringsleden wordt gevoerd – het is belangrijk dat parlementsleden in alle openheid en vrijheid hun mening kunnen geven – en die voor 1 januari leidt tot enige vooruitgang voor beide landsgedeelten. Iedereen heeft er immers belang bij dat men doelstellingen formuleert en pistes aanreikt om te komen tot een beter beleid. Het voorstel van resolutie is dus de redelijkheid zelve.

Het kader en het uitgangspunt van het Overlegcomité en het forum enerzijds en een dialoog van gemeenschap tot gemeenschap anderzijds, verschillen

essentieel van elkaar. De spreker is niet tegen de aanwezigheid van leden van de uitvoerende macht in de overlegorganen, maar wijst erop dat regeringsleden gebonden zijn door een regeerakkoord, terwijl parlementsleden, hoewel verbonden aan de meerderheid waartoe ze eventueel behoren, een iets ruimere vrijheid hebben om suggesties te doen.

Ofwel is de federale regering de motor van de hervormingen, wat vandaag niet het geval is, ofwel zoekt men naar een alternatief. Bij wijze van voorbeeld verwijst de heer Van den Brande naar de Europese Conventie, die bestaat uit 105 leden, zowel vertegenwoordigers van de regeringen en van de Europese Commissie, deskundigen als – vooral – parlementsleden. De dialoog moet dus niet exclusief worden gevoerd door parlementsleden, maar wel van gemeenschap tot gemeenschap. Indien het federaal regeerakkoord op communautair vlak enige inhoud had, indien er bijvoorbeeld afspraken waren gemaakt over de vier punten van de meerderheidsresolutie, dan zou een andere methode misschien aangewezen zijn. Dat is echter niet het geval.

De heer Van den Brande herhaalt dat de indieners van het voorstel van resolutie aan de Vlaamse regering vragen om er bij de nieuwe federale regering op aan te dringen dat het nieuw op te richten forum voor de besprekingen over bevoegdheids-herschikkingen wordt omgevormd tot een echt orgaan voor de dialoog van gemeenschap tot gemeenschap. Hij gaat ervan uit dat alle fracties het daarmee eens zijn.

II.4. Tussenkomen van de heer Bart Somers, minister-president van de Vlaamse regering

Volgens de *minister-president* geven de verschillende sprekers blijk van een grote realiteitszin. Samen met hen stelt ook hij vast dat de overgrote meerderheid van de Vlaamse politieke partijen en mandatarissen ervan overtuigd is dat het proces van staatshervorming absoluut moet worden voortgezet. De Vlaamse autonomie moet worden versterkt en er moeten meer homogene bevoegdheden worden overgedragen, niet vanuit een of andere onweerstaanbare drang, maar met het oog op het goed functioneren van de Vlaamse samenleving en een sterke aanpak van de problemen. Men moet vanuit een Vlaamse reflex kunnen ingaan op de uitdagingen waar Vlaanderen voor staat, vertrekkend van de specifieke bekommernissen en inzichten die in Vlaanderen leven. Dat is evident.

Niet de Vlaamse of federale parlementen of regeringen zijn echter de motor van het proces van staatshervorming, maar wel de politieke partijen. Dat is een eerlijke analyse. Ook in het verleden waren het telkens de politieke partijen die ervoor kozen om belangrijke stappen te zetten.

Indien men inzake staatshervorming resultaat wil boeken, moeten ook de Franstaligen zich engageren. Of men dat nu graag hoort of niet, beide gemeenschappen moeten bereid zijn om samen verdere stappen te zetten. Om hervormingen mogelijk te maken, moet men dus proberen om een momentum te creëren of te vinden – de financiële problemen van de Franse Gemeenschap, de hardnekkigheid van de Vlaamse partijen of evenwichtige eisenpakketten – waarbij Noord en Zuid, vanuit hun eigen belangen of omdat men onder druk staat, rond de tafel willen gaan zitten. Vraag is hoe men zo'n momentum creëert.

Uiteraard is de federale regeringsvorming één van de momenten waarop men afspraken kan maken over verdere stappen in de staatshervorming. Twee elementen verhinderen of bemoeilijken echter dat Vlaamse partijen die verdere stappen kunnen afdwingen, ook indien de Franstaligen daar anders over denken. Ten eerste is er de vaststelling dat, tot 20 à 25 jaar geleden, grote delen van de publieke opinie rechtstreeks betrokken waren bij deze discussie, terwijl vandaag het maatschappelijke en bijgevolg ook politieke draagvlak daarvoor ontbreekt. Indien het afsluiten van een regeerakkoord uitblijft omwille van wekenlange communautaire besprekingen, zal de kloof tussen politiek en publieke opinie snel vergroten.

Ten tweede wordt elke mogelijke Vlaamse frontvorming of hardnekkigheid gehypothecerd door het besef bij de Franstalige politieke partijen, dat de Vlaamse partijen electoraal inwisselbaar zijn. Dat is de realiteit. In die omstandigheden dreigt het communautaire dossier een politiek spelletje te worden tussen meerderheid en oppositie, een spelletje dat niet over de inhoud gaat, maar over de vorm. Vraag is hoe men die problemen oplost en een goede strategie kan ontwikkelen.

Met de Lambermont- en Lombardakkoorden zijn inderdaad wezenlijke stappen vooruit gezet, maar uiteraard zal het nooit voldoende zijn, ook ten aanzien van de resoluties van 1999 van het Vlaams Parlement.

Voor de verkiezingen stelden de Franstalige politieke partijen een absoluut veto tegen verdere stappen in de staatshervorming. Nochtans zijn in-

middels in het Overlegcomité afspraken gemaakt over de Vlaamse inspraak in het investeringsbeleid van de NMBS, werd een bescheiden aantal bevoegdheden overgeheveld en werd een forum opgericht. Dat forum moet de dialoog tussen de verschillende beleidsniveaus op gang trekken en een klimaat creëren dat verdere stappen in de staats-hervorming mogelijk maakt. Dat dit zou gebeuren voor de regionale verkiezingen van 2004, is echter ondenkbaar. Voordien zullen de Vlaamse noch de Franstalige partijen bereid zijn om een akkoord te sluiten waarbij men – noodgedwongen – water in zijn wijn moet doen.

Na de verkiezingen van 2004 zijn er twee mogelijkheden. Ofwel slaagt men erin om een consistent antwoord te geven op de twee eerder omschreven uitdagingen, een antwoord dat daadwerkelijk wordt gedragen door de partijen, waarschijnlijk over meerderheid en oppositie heen. Men zal er dus moeten voor zorgen dat men niet inwisselbaar is, bijvoorbeeld door front te vormen of door het partijpolitieke landschap verder te veranderen, en dat men een instrument vindt om de publieke opinie ervan te overtuigen dat een verdere staats-hervorming een maatschappelijke meerwaarde biedt. Ofwel ontstaat er een probleem dat een hefboom kan vormen voor een verdere staats-hervorming. Dat is het enige alternatief. Dat probleem zou kunnen bestaan in de slechte, door de staats-hervorming steeds moeilijker wordende financiële positie van de federale overheid, wier uitgaven in een periode van laagconjunctuur toenemen met vier percent, terwijl haar inkomsten maar met één percent groeien. De transfers naar de deelgebieden nemen altijd maar toe, terwijl de sectoren met een noodgedwongen sterke groei van de uitgaven, zoals de gezondheidszorg, tot de federale bevoegdheid behoren. Op termijn zal de federale regering onder druk staan om met de deelgebieden een gesprek aan te gaan over hoe de financiële stromen tussen de deelstaten en de federale staat moeten worden geregeld. Dat is een momentum dat de Vlaamse politieke partijen zullen kunnen aangrijpen om hun desiderata op tafel te leggen. Dat zijn de enige twee haalbare pistes.

Het is niet alleen een realiteit dat er in België geen nationale politieke partijen bestaan – volgens professor André Alen is dat de belangrijkste centrifugale kracht in het Belgische politieke systeem – maar ook dat er twee, in grote mate van elkaar losstaande publieke opinies bestaan. Dat zorgt ervoor dat in steeds meer maatschappelijke beleidsdomeinen verschillen in visie ontstaan. Die realiteit voelt men in het federale parlement zeer scherp aan, terwijl dat in het Vlaams Parlement veel minder het

geval is. In dat opzicht wordt een Vlaams volksvertegenwoordiger steeds meer een doorsnee Vlaming, die dat in zijn dagelijkse bestaan ook niet meer voelt. Dat betekent niet dat het probleem niet meer zou bestaan, maar wel dat het niet meer wordt aangevoeld.

De heer *Joris Van Hauthem* vraagt zich af waarom de Vlaamse politieke partijen in hun verkiezingsprogramma zoveel aandacht besteden aan de communautaire problematiek, en zich zo ambitieus tonen op dat vlak, als die problematiek de publieke opinie niet zou beroeren.

De *minister-president* antwoordt dat dit gebeurt omdat het om reële problemen gaat.

Volgens de heer *Joris Van Hauthem* ontstaat de kloof tussen de politiek en de bevolking omdat men niet uitvoert wat men in zijn verkiezingsprogramma heeft beloofd, ook inzake de staats-hervorming. Nochtans zou men denken dat, als de bevolking er niet van wakker ligt, men daarvoor electoraal niet wordt afgestraft. Moet men zich trouwens ook niet afvragen of de bevolking wakker ligt van een kishervorming, waar de politici zich nochtans weken of maanden mee bezighouden ?

Wellicht klopt het gedeeltelijk dat men de problematiek niet meer aanvoelt. Dat betekent echter dat men wordt bestolen zonder het rechtstreeks te voelen. Is het dan niet aan de politici om duidelijk te maken dat er wel degelijk iets aan de hand is ?

De *minister-president* antwoordt dat de politieke partijen terecht veel aandacht besteden aan de reële problemen van en uitdagingen voor Vlaanderen. Maar indien men in het vandaag heersende klimaat gedurende twee weken zou onderhandelen over communautaire problemen, krijgt men de volledige pers, alle opiniemakers en de ganse bevolking tegen zich. Men zou vragen waarom de politiek zich niet met de echte problemen bezig houdt, zoals de werkgelegenheid. Daarom is het aan de politici om uit te leggen dat het ook hier om echte problemen gaat. Dat is moeilijk, en dus een echte uitdaging.

De heer *Joris Van Hauthem* merkt op dat de minister-president die uitdaging uit de weg gaat. Hij stelt ook vast dat de staats-hervorming in 1995 slechts de vierde of vijfde prioriteit was voor de Vlaams Blok-kiezer, terwijl ze in 1999 al de derde prioriteit was. Dat betekent dat men de bevolking wel degelijk kan overtuigen van het belang van die problematiek.

Bovendien schakelt de minister-president een alternatief uit. Blijkbaar heeft hij niet de moed om op een bepaald moment te zeggen dat het genoeg is geweest en uit het Belgische federalisme te stappen. Ook als de partners niet meer samen kunnen leven, moeten zij dus absoluut bij elkaar blijven. Nochtans bestaat er niet alleen zoiets als een scheiding met, maar ook een scheiding zonder wederzijdse toestemming. Die twee alternatieven worden niet weerhouden, en dat is jammer.

De heer *Luc Van den Brande* volgt de minister-president gedeeltelijk in zijn analyse. Maar de vaststelling dat er bij de bevolking geen draagvlak aanwezig is, ontslaat de politicus natuurlijk niet van zijn verantwoordelijkheid en overtuiging. Uiteraard verschilt de situatie van de Vlamingen vandaag grondig van de situatie van enkele decennia geleden. Het grote probleem is dat de meeste mensen leven in termen van doelstellingen, terwijl de politici ook (moeten) discussiëren over de instrumenten om die doelstellingen te bereiken. Die instrumenten vormen een techniek om die doelstellingen te bereiken. Zolang men de wisselwerking tussen beide onvoldoende duidelijk kan maken aan de bevolking, blijft dat probleem bestaan.

14 juni 2004 zal geen kantelmoment zijn. Er moet dan immers geen federale regering worden gevormd. De bevolking zou het inderdaad niet aanvaarden dat men gedurende maanden alleen maar over communautaire problemen onderhandelt, maar toch waren er na de verkiezingen van 18 mei 2003 genoeg mogelijkheden. In 2004 zal men blij zijn dat de regionale verkiezingen achter de rug zijn, en overgaan tot de orde van de dag. Men zal geen enkele reden zien om iets te veranderen. Daarom moet er een alternatief komen voor de aanpak van de huidige meerderheid.

III. Amendementen en subamendementen

1. Amendementen (zie *Parl. St.* VI. Parl. 2002-2003, nr. 1791/2)

De heren *André Denys*, *Leo Peeters*, *Jos Geysels* en *Herman Lauwers* dienen de amendementen nr. 1 tot 4 in, die ertoe strekken de tekst van het voorstel van resolutie grondig te wijzigen.

De heer *André Denys* verklaart dat hij samen met de heren *Peeters*, *Geysels* en *Lauwers* een consensus wil bereiken over een goed te keuren tekst. Aangezien zij de overwegingen, standpunten en conclusie van de indieners van het voorstel van re-

solutie niet kunnen aanvaarden, hebben zij een aantal amendementen ingediend.

Met amendement nr. 1 wordt voorgesteld om een zesde vaststelling toe te voegen, die verwijst naar de in het federale regeerakkoord voorziene oprichting van een forum, dat past in de stapsgewijze aanpak van de verdere uitbouw van de federale staat. De amendementen nrs. 2 en 3 strekken ertoe de in het voorstel opgenomen overwegingen en standpunten te schrappen.

Amendement nr. 4 vervangt het beschikkend gedeelte van het voorstel van resolutie : aan de Vlaamse regering wordt gevraagd om een nauwe betrokkenheid van het Vlaams Parlement te garanderen in de toekomstige werking van het nog op te richten forum. De Vlaamse politieke zwaargewichten, dus zeker de partijvoorzitters, maar ook leden van het Vlaams Parlement, moeten deel uitmaken van dat forum. Het is immers de bedoeling dat men daar echte beslissingen neemt en resultaten boekt.

De heer *Joris Van Hauthem* vraagt zich af hoe de indieners van de amendementen het begrip “nauwe betrokkenheid van het Vlaams Parlement” willen invullen. Op zijn vraag wanneer het forum zal worden opgericht, wie er deel zal van uitmaken en wat de opdracht ervan is, antwoordde Vice-Eerste Minister *Vande Lanotte* het volgende : “De agenda van het forum is in het regeerakkoord duidelijk bepaald : de hervorming van het tweekamersstelsel, de constitutieve autonomie van het Brussels Gewest, artikel 195 van de Grondwet, verkiezingsdata voor de federale staat en de deelstaatverkiezingen, invoering van de term ‘parlement’ voor de gewest- en gemeenschapsraden, een discussie over de structurele coherentie van de bevoegdheden met verkeersveiligheid en ontwikkelingssamenwerking als belangrijkste onderwerpen. Vice-eerste minister *Michel* en ikzelf willen de komende weken een basistekst opstellen waarin de samenstelling en de timing van het forum aan bod komen. Het is de bedoeling punt na punt te behandelen. Het eerste onderwerp zal de verkeersveiligheid zijn. Het forum zal dus de komende maanden van start gaan. In het forum zullen de regeringen en de partijen die de regeringen vormen, vertegenwoordigd zijn.”.

Minister *Vande Lanotte* laat dus zeer duidelijk verstaan dat de parlementen geen deel zullen uitmaken van het forum. Het zal bestaan uit de verschillende regeringen en de partijen die de regeringen vormen, dus alleen uit de meerderheid. Dat is iets heel anders dan wat in amendement nr. 4 staat. Dat amendement houdt dus eigenlijk geen steek, tenzij

men ermee bedoelt dat alleen de meerderheidspartijen in het Vlaams Parlement nauw bij de werkzaamheden van het forum moeten worden betrokken. Dat is wellicht niet de bedoeling. De spreker vraagt dan ook enige verduidelijking terzake.

Voor de heer *André Denys* komt het erop aan dat men vooruitgang kan boeken inzake de staatshervorming. Vraag is welke daartoe de beste procedure is. Zelf is hij gewonnen voor een dialoog tussen delegaties die worden aangeduid door de politieke partijen, waarbij de betrokkenheid van het Vlaams Parlement blijkt uit de aanwezigheid van Vlaamse volksvertegenwoordigers. Dat is de beste manier om resultaat te boeken.

Volgens de heer *Leo Peeters* oordeelt het Vlaams Parlement nog altijd autonoom over zijn eigen aanpak, wat er ook is afgesproken op andere niveaus. De indieners van de amendementen zijn van mening dat de werkzaamheden van het forum moeten gebeuren in nauwe samenspraak met het Vlaams Parlement. Dat veronderstelt dus een grote betrokkenheid. Het zou dan ook onbegrijpelijk zijn dat de Commissie en de plenaire vergadering deze amendementen niet zouden steunen.

De heer *Luc Van den Brande* waardeert de poging van de meerderheidsfracties om in te spelen op het voorliggende voorstel van resolutie. Hij verwijst naar een interview met mevrouw Van Weert, voorzitter van Spirit, die pleit voor een frontvorming van de Vlaamse partijen en een gemeenschappelijke eisenbundel.

Ook de heer Van den Brande vraagt zich af wat precies wordt bedoeld met “een nauwe betrokkenheid van het Vlaams Parlement”. Dat kan alles betekenen, of niets. Hij meent dat het forum een emanatie moet zijn van de verschillende wetgevendende assemblees.

2. Subamendementen (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003, nr. 1791/3*)

De heren Luc Van den Brande, Leo Peeters, Jos Geysels, Herman Lauwers, Kris Van Dijck en Sven Gatz dienen de subamendementen nr. 5 en 6 in, die er respectievelijk toe strekken amendement nr. 1 te doen vervallen en de door amendement nr. 4 voorgestelde tekst van het beschikkend gedeelte te vervangen.

De heer *Luc Van den Brande* verklaart dat de indieners van de subamendementen tot een gemeenschappelijke resolutie willen komen, waarin zij aangeven dat de verdere onderhandelingen over

de staatshervorming gestoeld moeten zijn op de vijf resoluties van maart 1999 en de verschillende resoluties die het Vlaams Parlement nadien nog heeft aangenomen. Aan de Vlaamse regering wordt gevraagd om te waarborgen dat het Vlaams Parlement in de onderhandelingen over een volgende staatshervorming wordt vertegenwoordigd.

Het verder hervormen van de staat is in het belang van de mensen en moet leiden tot een beter beleid. Het is dus geen doel op zich, maar een middel om tot een betere staatsordening te komen. Het spreekt dan ook vanzelf dat de desbetreffende onderhandelingen niet alleen mogen worden gevoerd door vertegenwoordigers van de regeringen of van de meerderheid, maar dat ook het Vlaams Parlement daaraan moet deelnemen.

3. Stemmingen

Subamendement nr. 5 wordt aangenomen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen. Daardoor is amendement nr. 1 zonder voorwerp.

Subamendement nr. 6 wordt aangenomen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen. Daardoor is amendement nr. 4 zonder voorwerp.

Amendementen nr. 2 en 3 worden aangenomen met 10 stemmen tegen 3.

IV. Eindstemming

Het aldus geamendeerde voorstel van resolutie betreffende het ontbreken van een Vlaams programma staatshervorming in het federaal regeerakkoord van 8 juli 2003 en de daaruit volgende noodzaak om een dialoog van gemeenschap tot gemeenschap tot stand te brengen wordt aangenomen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen.

De verslaggever,

Leo PEETERS

De voorzitter,

Norbert DE BATSELIER

TEKST AANGENOMEN DOOR DE COMMISSIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op :

- 1° de resolutie van 16 oktober 1991 houdende de prioritaire doelstellingen van de Vlaamse Gemeenschap inzake de institutionele hervormingen (*Parl. St. VI. Parl. 1991-1992*, nrs. 564/1 tot 6) ;
- 2° de vijf resoluties van 3 maart 1999 betreffende de volgende staatshervorming, die het gevolg waren van de besprekingen van de discussienota voor een verdere staatshervorming van de Vlaamse regering van 29 februari 1996 (*Parl. St. VI. Parl. 1998-1999*, nrs. 1339/3, 1340/3, 1341/2, 1342/4 en 1343/2) ;
- 3° het Vlaamse regeerakkoord van juli 1999 waarin in Deel I, Hoofdstuk 2 “Institutionele vernieuwing” een onderscheid wordt gemaakt tussen een categorie A van “hervormingen die snel doorgevoerd kunnen worden” en een categorie B van “noodzakelijke hervormingen waarover een diepgaander overleg noodzakelijk is”, waarbij voor die laatste categorie wordt gesteld dat “in de eerste helft van deze legislatuur in het kader van de nieuwe dialoog van gemeenschap tot gemeenschap een definitieve oplossing moet worden geboden” voor een aantal knelpunten die worden opgesomd ;
- 4° de persoonlijke “Prioriteitennota Staatshervorming” van toenmalig minister-president Patrick Dewael van 7 januari 2003, voorgelegd naar aanleiding van de bespreking van het voorstel van resolutie betreffende een geactualiseerd Vlaams programma staatshervorming (*Parl. St. VI. Parl. 2002-2003*, nr. 1436/1), waarbij als prioritair wordt gesteld dat coherente bevoegdheidspakketten op het gebied van werkgelegenheidsbeleid en economisch beleid, mobiliteitsbeleid, gezondheids- en gezinsbeleid alsmede coherente solidariteitsmechanismen tot stand worden gebracht ;
- 5° de resolutie van de Vlaamse meerderheidspartijen – aangenomen door de plenaire vergadering van 12 februari 2003 – waarin de politieke partijen worden opgeroepen om tijdens de komende federale regeeronderhandelingen, werk te maken van verdere stap-

pen in de hervorming van de Belgische Staat, meer bepaald van :

- a) meer coherente bevoegdheidspakketten ;
- b) meer financiële en fiscale verantwoordelijkheid voor de gewesten en de gemeenschappen ;
- c) transparante solidariteitsmechanismen ;
- d) uitbreiding van de constitutionele autonomie.

Tevens wordt in die resolutie gesteld dat deze verdere staatshervorming gestalte moet krijgen via het komende federale regeerakkoord, waarin de krachtlijnen van deze verdere stappen in de staatshervorming worden opgenomen, alsmede garanties opdat deze op die krachtlijnen gebaseerde staatshervorming binnen een vastgelegde termijn kan worden gerealiseerd ;

- vraagt de Vlaamse regering te waarborgen dat het Vlaams Parlement in de onderhandelingen over een verdere staatshervorming – in het licht van bovenvermelde vaststellingen – vertegenwoordigd wordt.